

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,
заслуженого економіста України, проректора з наукової роботи
Національного університету «Чернігівська Політехніка»
Міністерства освіти і науки України на дисертаційну роботу
Завгороднього Руслана Васильовича тему "**Стратегія удосконалення
ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України**",
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством
МАРГАСОВОЇ Вікторії Геннадіївни

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів наукового дослідження, виконаного Завгороднім Р.В., можна констатувати наступне щодо актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дослідження

Нафтогазова промисловість є базовим сектором економіки та забезпечує енергетичну безпеку України. Сьогодні Україна є залежною від імпорту паливно-енергетичних ресурсів. Обсяги власного видобутку нафти і газу не можуть задовольнити потреби держави у продукції нафтогазової галузі, тому основна частка нафти і газу імпортується. При цьому підприємства нафтопереробної та газової промисловості використовують морально застаріле та технічно зношене обладнання, що негативно впливає на якість кінцевих продуктів перероблення та призводить до значних витрат на її транспортування й зберігання. Основними факторами, що впливають на ефективність функціонування галузі, є світові ціни на нафту, розширення транспортних можливостей експорту, реформування діючої системи оподаткування нафтогазових підприємств, погіршення умов видобутку нафти і газу, зниження ефективності експлуатації «старих» родовищ і значно вищі витрати на розробку нових родовищ, особливо в районах з низькою інфраструктурною забезпеченістю. Тому для економічного розвитку нафтогазовидобувного сектору важливими є раціональне формування та ефективне використання усіх видів ресурсів.

Саме це зумовлює актуалізацію досліджень питань розробки теоретико-методичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі

економіки України.

Водночас важливим та актуальним завданням сьогодення є окреслення проблем конкурентоспроможності, впровадження ефективних підходів до управління, розробка теоретико-методологічних засад щодо формування стратегії їх розвитку з урахуванням специфічних особливостей. Актуальність зазначених проблем зумовила вибір теми дисертації, визначила мету й основні завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Саме тому вважаємо, що подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук дисертаційна робота Завгороднього Р.В., яка присвячена розробці теоретико-методичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України. є своєчасним і нагальним дослідженням, а складність і багатогранність питань, пов'язаних із вирішенням окреслених вище проблем, обумовлює актуальність обраної теми.

Оцінюючи дисертаційне дослідження можна стверджувати, що виконана робота має теоретичне і практичне значення. Актуальність та цінність дисертаційної роботи також підтверджується використанням її основних положень у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін «Макроекономіка», «Національна економіка», «Індустріальна та аграрна економіка» (довідка № 22/19 від 22.11.2019), де здобувачеві належить формування методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розробки напрямів та механізмів інвестування розвитку ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України.

Дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, послідовністю та системністю викладення. Зміст та результати дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Тема дисертаційної роботи розглянута всебічно і докладно, визначена мета відповідає обраній темі. Дисертантом відповідно до сформульованої мети побудовано логічний комплекс завдань роботи, розв'язання яких стало важливим в ході використання системного та інституціонального підходів, що забезпечують цілісність та різнобічність дослідження. Також у роботі використано такі методи дослідження як: аналіз та узагальнення теоретичних джерел і наукової літератури; економічний аналіз; прогностичний та діагностичний аналіз; загальнонаукові прийоми аналізу і синтезу.

Обґрунтованість наукових положень дисертації забезпечується широким застосуванням спеціальних методів економіко-статистичного дослідження, а саме: історично-логічного, систематизації і класифікації економічних процесів і явищ, прогностичного, економіко-математичного моделювання; системного аналізу, графічний метод, методи узагальнення та групування.

Отримані здобувачем результати дисертаційного дослідження базуються на використанні класичних і новітніх поглядів на процеси розвитку сучасних напрямів та стратегій підвищення ефективності використання ресурсів в Нафтогазовому секторі економіки України. Можна цілком стверджувати, що всі завдання у проведеному Завгороднім Р.В. дослідженні знайшли своє вирішення.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи ґрунтуються на використанні достатньо широкої інформаційної бази, а саме: нормативно-правових актах, наукових працях провідних вітчизняних та зарубіжних учених і практиків, матеріалах Державної служби статистики України, звітних даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Світового банку і МВФ, матеріалах ресурсів мережі Інтернет. Емпіричною базою стали результати здійснених автором розрахунків.

Характеризуючи дисертаційну роботу, слід відзначити, що отримані результати в достатній мірі обґрунтовані, виклад наукових положень здійснено переконливо та в логічній послідовності, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача. Представлені в дисертації результати відрізняються глибиною аналізу, коректністю формулювання пропозицій щодо практичного використання, науковою новизною, рекомендації автора характеризуються конкретністю і мають практичне значення. Висновки є логічно обґрунтованими, комплексно відображають основні положення проведених досліджень, а також можливі напрями їх практичного втілення. Достовірність отриманих результатів підтверджується позитивною оцінкою їх у процесі апробації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, реалізацією їх в конкретних розробках та програмах, призначених для використання в роботі органів влади, вищих навчальних закладів, а також публікаціями у фахових наукових виданнях

Отже, вважаємо доцільним підтвердити, що ґрунтовний аналіз змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про достатній ступінь їх обґрунтованості згідно визнаних вимог на відповідність дисертації Завгороднього Р.В. спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Робота характеризується комплексним використанням загальнонаукових та спеціальних засобів емпіричного та теоретичного пізнання, коректним застосуванням арсеналу моделей, використанням системного комплексного підходу. Пропозиції автора можуть бути застосовані в сучасних умовах функціонування національної економіки. Наукова новизна представленого дослідження полягає у тому, що в дисертаційній роботі Завгороднього Р.В. здійснено теоретичне і науково-прикладне розкриття, а також ідентифіковані та

обґрунтовані теоретико-методологічні основи та практичні рекомендації щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування стратегії ресурсоефективності галузі»** на основі дослідження теоретичних і методичних положень автором розкрито сутність та зміст стратегічного управління ресурсами галузі. Удосконалено визначення «ресурсоефективної стратегії» - як довгострокового комплексу напрямів діяльності, що дозволяють забезпечувати конкурентні переваги, реагувати на зміну зовнішнього середовища, раціональне використання ресурсів з використанням інноваційних технологій (с.24-37). Також удосконалено поняття «ресурсоефективна стратегія галузі» - це довгостроковий комплекс напрямів діяльності та відповідних заходів, що дозволяють забезпечувати конкурентні переваги, реагувати на зміну зовнішнього середовища, та враховують раціональне використання ресурсів з застосуванням інноваційних технологій з урахуванням критеріїв сталого розвитку (с.24-37). Запропоновано визначити «стратегію галузі» як комплекс заходів, цільових програм, які орієнтовані на визначення пріоритетів і ефективних напрямків розвитку галузі, забезпечуючи її динамічне зростання з урахуванням критеріїв сталого розвитку (с.24-37). Досліджено концептуальні основи формування ресурсоефективної стратегії галузі, проаналізовано сучасні механізми розвитку ресурсозбереження на галузевому рівні (с.37-47).

В другому розділі **«Сучасні проблеми забезпечення ефективного ресурсоспоживання в нафтогазовому секторі економіки»** досліджено тенденції та пріоритети розвитку газового та нафтового секторів України, проаналізовано державне регулювання та аналіз чинників визначення ресурсних потреб в нафтогазовому секторі (с.77-106). Проаналізовано та зроблено висновки щодо розвитку нафтогазового сектору в Україні та запропоновано шляхи покращення за допомогою техніки SWOT-аналіз (с.116, Таблиця 2.11).

В третьому розділі дисертаційної роботи **" Удосконалення управління ефективним розвитком ресурсозбереження в нафтогазовому секторі України "** удосконалено науково-методичний підхід до розробки комплексу заходів щодо ефективного використання ресурсів у нафтогазовому секторі з метою забезпечення його конкурентоспроможності (с.146-150); методичний підхід щодо ефективного розвитку ресурсозбереження в нафтогазовому секторі України на основі синтезу економіко-статистичних методів та моделей, що дозволив встановити взаємозв'язок між ціновою політикою підприємств даного сектору та їх ресурсоефективністю; (с.150-153) та розроблено модель діагностики ресурсоефективності для економічної оцінки наслідків реалізації стратегії її зростання; проведено економічне обґрунтування комплексу заходів щодо ефективного використання ресурсів у нафтогазовому секторі з метою забезпечення його конкурентоспроможності. (с.153-172).

Наукові розробки автора мають певну практичну цінність, котра полягає в поглибленні та доповненні теоретико-методологічних аспектів, методичних підходів, практичних результатів, висновків та пропозицій у контексті проблеми, яка досліджується. Достовірність та об'єктивність отриманих результатів і наведених пропозицій підтверджується апробацією результатів дослідження на таких міжнародних та вітчизняних науково-практичних конференціях: у т.ч. міжнародних Міжнародній науково-практичній конференції (м. Кишинів, Молдова 2016); Міжнародній науковій конференції (м. Кельце, Польща 2016); Міжнародній науковій конференції (м. Лісбон, Португалія 2018); Міжнародній науковій конференції (м. ЛеМан, Франція 2019); Міжнародній науковій конференції (м. Тбілісі, Грузія, 2019); Міжнародній науково-практичній конференції (м. Дніпро, 2020).

Достовірність отриманих результатів підтверджують відповідні розробки Завгороднього Руслана Васильовича, які знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: в провідних підприємств Нафтогазового сектору економіки України, а саме: ТОВ «АльянсЕнергоТрейд», ТОВ «Лідер-Агро КР», ТОВ «Укрресурстрейдінг», ТОВ «Торгівельно-промислова компанія «ПРОМТОРГСЕРВІС», ТОВ «Епіцентр ВМ».

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені в 12 наукових працях, у тому числі 6 статтях у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних; 6 публікаціях в інших наукових виданнях та виданнях апробаційного характеру.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Характер видань і зміст опублікованих наукових праць відповідають вимогам ДАК МОН України, рекомендованим для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Автореферат відображає основні положення дисертації, її висновки та рекомендації. Результати, а також текст дисертації і автореферату подані автором науковим стилем із підібраним, у відповідності до розробленої структурно-логічної схеми дослідження, ілюстративним та інформаційним матеріалом.

Оцінка змісту дисертаційної роботи та її завершеності, зауваження та дискусійні положення

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи, викладених в ній теоретичних положень, науково-методичних і прикладних розробок дозволяють оцінити її позитивно. Вона за своїм змістом повністю відповідає меті та поставленим задачам дослідження. Дисертаційна робота викладена й оформлена відповідно до норм і вимог, характеризується аргументованістю викладу матеріалу, цілісністю та змістовною завершеністю. Матеріал подано в логічній послідовності, доступною для сприйняття науковою українською мовою.

Дослідження вирішує багатоаспектну та складну науково-практичну задачу, але, незважаючи на високий рівень її підготовки та позитивну оцінку, вважаємо за доцільне звернути увагу на наступні дискусійні положення і зауваження, зокрема:

1. В якості одного із напрямків ресурсоефективних механізмів досить актуальним є можливе впровадження циркулярної економіки в країні. Нажаль, дослідженню даного напрямку в роботі не приділено достатньо уваги (с. 47-68).

2. В п.п. 2.3. дисертаційної роботи «Державне регулювання та забезпечення ефективного ресурсоспоживання в нафтогазовому секторі економіки» слід було би окремо дослідити яким чином можна забезпечити саме реалізацію ресурсоефективних стратегій в нафтогазовому секторі економіки України (с. 106-127).

3. Практична реалізація методичного підходу щодо ефективного розвитку ресурсозбереження в нафтогазовому секторі України передбачала велику кількість аналітичних розрахунків. З роботи незрозуміло, яким чином відбувалась автоматизація вказаного процесу (с. 137-188).

4. У підрозділі 3.3 автор проводить економічну оцінку наслідків реалізації ресурсоефективної стратегії в нафтогазовому секторі. З роботи незрозуміло, чи може відповідний методичний підхід використовуватись в контексті ефективного розвитку інших галузей економіки? (с. 172-188).

5. В розділі 3 доцільно було більш детально зупинитись на питанні, що на сьогоднішній день є головними факторами, які стримують ресурсоефективний розвиток нафтогазового сектору (с. 137-188).

6. Автор не деталізує, які методи фінансової математики використовувались у розділі 3 для приведення вартісних показників до рівня базисного періоду? (с. 137-153).

Однак, зазначені зауваження не зменшують цінності та наукової обґрунтованості дослідження і не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації Р.В. Завгороднього.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Оцінюючи дисертаційну роботу Завгороднього Руслана Васильовича за темою «Стратегія удосконалення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України» в цілому, можна зробити висновок, що вона є актуальною, завершеною науковою працею, виконаною особисто на достатньо високому теоретико-методологічному рівні, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують питання розробки напрямів та механізмів інвестування розвитку морських портів України. Дослідження характеризується науковою новизною, положення якої в комплексі із наданими практичними рекомендаціями щодо розвитку стратегії підвищення ефективності використання ресурсів у нафтогазовому секторі економіки України в сучасних умовах господарювання, дають підстави оцінити роботу як вагомий науковий внесок. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам МОН щодо публікації основного змісту дисертаційних досліджень. Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, зміст, висновки та отримані результати відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

За формальними та якісними параметрами дисертаційна робота на тему "Стратегія удосконалення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України" відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Завгородній Руслан Васильович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент

Доктор економічних наук, професор,
Заслужений економіст України
Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Чернігівська Політехніка»
Міністерства освіти і науки України

Маргасова В.Г.